Posudek diplomové práce

Eliška Kučerová: Přínos Kamila Uhlíře k české recepci jihoamerické literatury

Diplomová práce Elišky Kučerové je zarámována do připomínky stého výročí narození polozapomenutého českého hispanisty, literárního vědce a překladatele Kamila Uhlíře. Kladu si však otázku, nakolik se toto zadání podařilo autorce naplnit.

I když na první pohled je diplomová práce členěna přehledně, její koncepce není jednotná. Postrádám zde i stanovení základní výzkumné otázky: jde o přínos Kamila Uhlíře k recepci jihoamerické literatury, jeho překladatelského díla, dobových souvislostí nebo porovnání dvou překladů Cortázarovy povídky Pronásledovatel?

První problém vidím v samotné metodě práce – autorka na str. 7 konstatuje, že „lze bohužel obtížně dohledat detailní informace“. Vzhledem k tomu, že mezi standardní metody bádání v dějinách překladu se v posledních letech řadí rovněž archívní výzkum, kladu zde otázku, zda vstoupila do kontaktu s archívem Akademie věd nebo Univerzity Karlovy a pokusila se tyto informace získat. Zdroje, které uvádí, považuji za nesouměřitelné, dalším zdrojem, sice dílčím, je i práce editora S. Rubáše Slovo za slovem, kde je na str. 24 vedle ocenění přínosu K. Uhlíře pro rozvoj vydávání překladů z latinskoamerické literatury v nakladatelství Odeon tato skutečnost uvedena do dobových souvislostí. Jde o další aspekt, který v diplomové práci postrádám.

Oddíl 2.2. Překlady a publikace sice podává přehled publikační činnosti K. Uhlíře, ale jeho důvěryhodnost je devalvována např. tím, že mezi Uhlířovými doslovy není uvedeno jeho spoluautorství předmluvy k Dějinám literatur Latinské Ameriky od Andersona Imberta (1966), o němž se autorka zmiňuje na str. 7. Problematické je i žánrové členění Uhlířových textů, publikovaných v odborných a dalších časopisech. Je seznam publikací skutečně vyčerpávající nebo výběrový? Ve druhém případě by bylo žádoucí uvést kritéria, podle kterých výběr probíhal. V seznamu knižních překladů postrádám rovněž autory přemluv, případně doslovů a jejich analýzu a případné recenze / hodnocení v kulturním nebo denním tisku jako ukázku širší recepce příslušných textů. Neobjevuje se zde ani provázanost literárněvědných studií s překladatelskou činností, tedy pokud existuje. Na základě, jakých rysů jsou citované odborné texty označeny jako literárněkritické? Seznámila se autorka s jejich obsahem? Uvedené seznamy by proto bylo vhodnější zařadit jako přílohu textu, protože autorka s nimi dále nepracuje, a mají tedy povahu spíše bibliografické rešerše.

V dalším oddíle autorka podává přehled jihoamerické literatury. Také zde se neubránila zkratkovitému vyjadřování; v daném kontextu nerozumím tomu, proč klade důraz na religionistickou literaturu a její význam pro literaturu v druhé polovině 20. století, uvádí-li jako konkrétní díla práce publikované ve dvacátých letech (str.18). Za promarněnou příležitost považuji rovněž absenci vztažení pojetí latinskoamerické literatury současných hispanistů a její prezentace v již zmíněné předmluvě ke knize Andersona Imberta. Stejně zavádějící je i konstatování ohledně překladu z hispanoamerické literatury, na něž navazuje popis zaměřený na první překlady španělských autorů (str. 19–20).

V oddíle 3. 3. bych uvítala vymezení kritérií pro výběr autorů, jimž jsou věnovány „medailonky“. Jsou to autoři předloh pro knižní překlad nebo i další osobnosti, jimž se Kamil Uhlíř věnoval? Postrádám rovněž návaznost na případné literárněvědné práce K. Uhlíře.

Pro vlastní analýzu používá autorka model španělské autorky Rosario García López. Tento model nijak neosvětluje, ale přímo aplikuje na překlad Borgesovy povídky Alef a Cortázarova Pronásledovatele. Ve druhém případě pak Uhlířův překlad srovnává s novější verzí Jana Macheje. K aplikaci modelu Rosario García López mám jednu zásadní připomínku: aspekt dokumentace se týká získávání informací na straně překladatele, nelze jej tedy aplikovat výhradně na práci posuzovatele překladu. Pochopení této skutečnosti by autorce jistě pomohlo lépe interpretovat použité kritizované lexikální prostředky (zatímco překlady vznikaly v šedesátých a sedmdesátých letech, první rozsáhlý slovník byl vydán až v polovině let osmdesátých, získávání informací tedy vyžadovalo od překladatele značné úsilí). Za náležitě odborně podložené nelze považovat ani autorčino hodnocení jednotlivých zkoumaných jevů, např.: „Míra přijatelnosti Uhlířova překladu je poměrně vysoká. Nedopouští se zvlášť závažných chyb a posunů, které by bránily k porozumění textu. Ani jsme neobjevili časté znaky případné exotizace“ (str. 45). Na jakém základě považuje exotizaci za nežádoucí?

Za ne zcela přesné považuji rovněž autorčino zacházení s lingvistickými termíny, výraz *moh* (str. 43) nepředstavuje nespisovné „slovo“ ale tvar obecné češtiny. Co rozumí autorka „zvláštním lexikálním rejstříkem“ Jana Macheje?

Diplomová práce Elišky Kučerové nejen neodpovídá současným metodologickým standardům bádání v dějinách překladu, ale bohužel se vyznačuje i řadou formálních nedostatků. Mám zde na mysli, vedle výše zmíněných výrazů, také např. pleonastické vyjádření *učňovské učiliště* (str. 8), tvoření přivlastňovacího adjektiva od příjmení Machej (*Machejeho* str. 51 oproti *Machejův* v ostatním textu) apod. Normě neodpovídá ani odkaz na bibliografii v textu (u KRUPA, Viktor, Josef OPATRNÝ a Josef KOLMAŠ, FILIPSKÝ, Jan, ed., (1999). Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté. Praha: Libri jsou z nepochopitelných důvodů v rozporu s normou uváděni pouze první a poslední autor). Kladu si rovněž otázku, zda diplomová práce naplňuje minimální rozsah daný Pravidly pro organizaci studia (60 normostran, tj.108 000 znaků).

Závěr: Předložená diplomová práce vykazuje takovou řadu obsahových i formálních nedostatků, že si nejsem jistá, zda jde o konečný redigovaný text nebo spíše o některou z dílčích pracovních přípravných verzí. Proto nepožaduji její přepracování a předpokládám, že se pochybnosti vyjasní při obhajobě. Diplomovou práci tedy doporučuji k obhajobě hodnotím předběžně jako **dobrou** s výhradou, že konečný výsledek bude stanoven na základě jejíhoo průběhu a výsledků.

V Praze dne 16. 1. 2024

Prof. PhDr. Jana Králová, CSc.,
oponentka